

O LUME SOFISTICATĂ

Tudor Salanțiu *

Abstract: *The emergence of innovation and novelty associated with global transformations has impacted the evolution paths throughout history. Because of that, the world transformations can be understood through persistent framings that arise from Industrial Revolutions and minimization of spatiality. From a historical perspective, two established desktops are identified in persistent framings as dominant in the evolution of the international system and which make the distinction between global transformations and systemic transitions. First, what actor's experiences in history due to space reduction, much of it resulting from increasing interaction intensity. The second frame emerges from the world reconfiguration based on new hierarchies. Yet, a particular frame in world evolution is identified in transformative changes in space structuration. This perspective describes the historical stages that request a cultural rethinking of the world as an act of social and political resilience to modernity.*

In this presentation, we discussed the transition from complex to sophistication as a certain consequence of world transformations. As a syntax, „a sophisticated world” refers to a supra-merging of spatiality. Through that, the syntax of „sophisticated world” mentions: a) a transcendence of international environments and structures; b) compression of the socio-cultural framework to a point that induces ubiquity; and c) the gap between the coherence of evolutionary explanations and logic of transformation. Finally, the syntax „a sophisticated world” is about the world's tendency to assemble into a dense and compact organizational model where the sense of the classical philosophies are dissolved into the size of information fields. This new character of the world is examined to identify its key features and its potential to address the open issues about the redescription of evolutionary patterns.

Keywords: sophisticated world, globalization, international relations, modernity, sophistication.

Introducere

Globalizarea este un fenomen de transformare care a reușit să depășească toate limitele politice, sociale, economice și de securitate. Pentru teoria relațiilor internaționale (TRI) și nu numai, fenomenele globale au demonstrat că interconectivitatea are forța de a schimba fundamental caracterul sistemului internațional (SI). Recunoașterea acestei realități permite conceptelor asociate fenomenelor globale să surprindă în mod pragmatic spiritul modernității contemporane. Acest tip de referință în cadrul proceselor de evoluție a SI înseamnă identificarea unui tipar bazat pe complexitatea elementelor internaționale. Cu toate acestea, a fost necesară producerea celei de A Patra Revoluție Industrială (4RI) pentru ca teoreticienii să poată defini impactul

---

* Cercetător asociat, dr., Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române; e-mail: salantiutudor@yahoo.com

„Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu». Series Historica”, tom LXI, 2022, Supliment nr. 2, p. 23-36.

transformărilor globale asupra modelelor de structurare a SI și a tiparurilor de evoluție.

În SI redresarea după criza din 2008 sub influența 4RI a însemnat un proces de reorganizare prin tehnologizarea și digitalizarea conectivității dintre elementele internaționale. Pe plan secundar, perioada post criză reprezintă o schimbare de mentalitate și de perspectivă asupra globalului, care a rezultat din viziunile actorilor non-statali asupra naturii modernității. Astfel, pentru actorii care au supraviețuit crizei economice și au reușit să se adapteze la noua realitate, procesul de schimbare a însemnat o provocare de atitudine. Pentru noua generație de actori internaționali această provocare exprimă necesitatea regândirii referințelor care pot fi utilizate în vederea adaptării la noul context internațional. Tema lucrării este legată de această provocare, și anume, consecințele transformărilor globale asupra caracterului SI. În mod particular, caut să descriu care este sensul pe care globalul îl oferă lumii prin actualul model de modernitate.

Pentru atingerea obiectivului stabilit dezvolt sintaxa „o lume sofisticată” care descrie convergența dintre configurarea spațiului internațional și fenomenele globale. Drept urmare, sintagma „o lume sofisticată” face referire la: a) profunzimea corelației dintre mediile internaționale și construcțiile sociale; b) relația de cauzalitate dintre incertitudine și tiparurile de dinamici, iar c) dezvoltarea cadrelor internaționale prin elementele de non-linearitate. În cele din urmă, sintagma este despre densitatea spațiului internațional și semnificațiile asociate configurării construcțiilor sociale. Astfel, în raport cu procesele de transformare ale SI, sintagma exprimă un model de caracterizare și nu o teorie explicativă.

Lucrarea este organizată în patru părți. În prima parte, este descris conceptul de spațiu prin construcțiile sociale aferente SI. În a doua parte, analizez cum anume sunt raportate noile tendințe de non-linearitate la evoluția lumii. A treia parte urmărește să definească tranziția de la *complex* la *sofisticat* prin ceea ce este tehnologizarea elementelor social-culturale din SI. Ultima parte sunt concluziile.

1. Semnificația spațiului internațional

Din punct de vedere istoric, conceptul de spațiu descrie un plan în care pot fi localizate obiectele și evenimentele. Prin această descriere, conceptul de spațiu obține în TRI două semnificații principale: cea politic-instituțională¹ și cea social-culturală². În analizele teoretice cele două semnificații permit construirea

---

¹ Vezi Robert O. Keohane, *After hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton, Princeton University Press, 1984 [infra: *After hegemony* ...].

² Vezi Nicholas Onuf, *World of our making. Rules and rule in social theory and international relations*, London, Routledge, 2012.

sistemelor de explicații despre teritorialitate³ și comportamentul actorilor⁴. Această posibilitate face ca spațiul să fie mai mult decât un concept teoretic, respectiv, să fie o construcție care integrează limitele, dinamicile și vectorii aferenți lumii dintr-o anumită perioadă istorică. Astfel, conceptul de spațiu devine o referință complexă la principiile de dinamică ale lumii și la forțele care asigură continuitatea în procesele de evoluție. Într-o astfel de înțelegere a spațiului, construcțiile, indiferent de natura lor, reprezintă proiecte de organizare care urmăresc susținerea anumitor obiective⁵. Adiacent construcțiilor, mediile internaționale apar ca formule de clasificare utilizate de actori în SI pentru a genera logici în vederea stabilirii unor modele de ordonare. Totuși, cum efectele mediilor internaționale sunt rar directe și predictibile⁶, controlul rămâne unul dintre factorii principali pentru interpretarea transformărilor prin modelele existente.

Din această cauză, provocarea teoretică la adresa spațiului internațional se rezumă la determinarea controlului ca formă de delimitare a proceselor de transformări. Astfel, în TRI, conceptualizarea spațiului necesită cunoașterea obiectelor specifice unei perioade istorice prin care actorii construiesc și impun controlul. În vederea acestui demers, introducerea modelelor de ordine urmărește formularea logicii referitoare la atingerea echilibrului în urma reconfigurării spațiului internațional. Prin urmare, transformările sistemice și de spațialitate aferente configurațiilor de putere trec drept constrângeri⁷ asupra ordinii existente.

Transformările și perspectivele care au fost impuse de 4RI au determinat configurațiile clasice de putere să se dizolve la nivel global într-un spațiu complex și de necontrolat. Acest fapt a determinat ca *mega-tendențele* și implicațiile inovației să reprezinte factori de noutate în descrierea configurațiilor de putere din perspectiva proceselor de evoluție⁸. Istoric, această situație nu este o noutate, anumite teme aferente dezvoltării, cum ar fi impactul industrializării⁹,

---

³ John Agnew, *The territorial trap: the geographical assumptions of international relations theory*, „Review of international political economy”, vol. 1, nr. 1, 1994, p. 53-80.

⁴ Robert O. Keohane, *Accountability in World Politics*, „Scandinavian Political Studies”, vol. 29, nr. 2, 2006, p. 75-87.

⁵ Emanuel Adler, *Constructivism in international relations: Sources, contributions, and debates*, în vol. *Handbook on international relations*, coord.: Walter Carlsnaes, Thomas Rise și Beth A. Simmons, Los Angeles, SAGE, 2013, p. 112-145.

⁶ Charles J. Holahan, *Environmental psychology*, „Annual Review of Psychology”, vol. 37, 1986, p. 381-407.

⁷ Robert O. Keohane, *After Hegemony ...*, p. 26.

⁸ A se vedea: Joel Mokyr, *The gifts of Athena: Historical origins of the knowledge economy*, Princeton, Princeton University Press, 2002; Mario Coccia, Joshua Watts, *A theory of the evolution of technology: Technological parasitism and the implications for innovation management*, „Journal of Engineering and Technology Management”, vol. 55, 2020, p. 1-19.

⁹ A se vedea Tom Kemp, *Historical patterns of industrialization*, New York, Routledge, 2013.

consecințele tehnologiei asupra economiei¹⁰ sau efectele modernității asupra vieții culturale și a celei sociale¹¹, cunosc o anumită tradiție în studiile de IR. Totuși, în condiții de non-linearitate abordarea noutății doar prin teoriile clasice este insuficientă pentru înțelegerea rolului inovației în dezvoltarea modelelor de echilibru. În al doilea rând, modul în care noutatea prin creativitate socială schimbă elementele și cadrele de descriere creează dificultăți serioase în înțelegerea realității. Astfel, complexitatea care caracterizează SI a generat o diferență de fond profundă între construcțiile actuale și configurațiile istorice.

În actualul context internațional, aceste provocări evidențiază diferențele care au apărut între înțelegerea tradițională a lumii și definirea prin experiențe a globalului. Din această cauză, sensul politic și social asociat spațiului cunoaște un set de alternative reale față de care actorii au posibilitatea să se raporteze în mod individual. Acest fapt se datorează existenței a doi factori globali: primul este posibilitatea de accesare a experiențelor individuale la nivel global¹²; al doilea factor descrie „ecosistemele” create de platformele de dezvoltare și inovare din afara formelor clasice de control și organizare¹³.

În acest context, legătura dintre redefinirea spațiului internațional și descrierea lumii în termeni asociați fenomenelor globale devine ambiguă. Efectul acestei neclarități a determinat actorii internaționali să construiască într-un mod optim noi formule de raportare a funcțiilor de utilitate la dinamicile internaționale. Una dintre aceste noi formulări a urmărit înlocuirea ierarhiilor care au asigurat funcționalitatea SI cu clasificarea informației în vederea dezvoltării performanțelor. Prin urmare, clasificarea informației are rolul de a diminua dimensiunea probabilităților și de a îmbunătăți calitatea imaginii aferente situațiilor internaționale.

Din această cauză, digitalizarea realității este înțeleasă ca un proces artificial care permite pe baza propagării experiențelor trecerea de la descrierile predefinite spre cele construite. Pentru actorii non-statali, această schimbare înseamnă posibilitatea de a putea integra descrierile individuale în percepțiile globale, adică centralizarea rețelelor sociale în dezvoltarea perspectivelor asupra reorganizării lumii. Din punct de vedere a TRI, această temă de modernitate

---

¹⁰ Dale W. Jorgenson, *Information technology and the US economy*, „American Economic Review”, vol. 91, nr. 1, 2001, p. 1-32.

¹¹ Ulrich Beck, et al., *The theory of reflexive modernization: Problematic, hypotheses and research programme*, „Theory, culture & society”, vol. 20, nr. 2, 2003, p. 1-33; Venn Couze, Mike Featherstone, *Modernity*, „Theory, Culture & Society”, vol. 23, nr. 2-3, 2006, p. 457-465.

¹² Yoo Youngjin et al., *Organizing for innovation in the digitized world*, „Organization science”, vol. 23, nr. 5, 2012, p. 1398-1408.

¹³ Tobias Goldbach et al., *Mobile application quality and platform stickiness under formal vs. self-control – Evidence from an experimental study*, Thirty Fifth International Conference on Information Systems, Problema: Formal vs. Self-Control on Software-based Platforms, Auckland, 2014, p. 1-18.

depășește logica teoriilor structuraliste¹⁴ și premisele constructiviste pentru care relațiile dintre obiecte sunt esențiale în descrierea unui mediu¹⁵. În schimb, utilizarea colecțiilor informatice pentru digitalizarea experiențelor a determinat reprezentarea spațiului internațional ca o imagine a rețelelor informaționale.

Un aspect important în noua percepție a spațiului sunt diferențele dintre valorile tradiționale și culturile susținute de dimensiunea transnațională. Aceste diferențe reprezintă contrastele apărute în urma coliziunii dintre procesele de dezintegrare, factorii reacționari, și forțele integrative dezvoltate sub globalizare. Această situație caută să înlocuiască starea de anarhie cu cea de impredictibilitate într-un mod care reflectă imaginea unei „lumi fragmentate cu acces și abilități deschise”¹⁶. Însă, alături de ambiguitate tendințele de reacțiune și de redefinire a spațiului includ și transcendența structurilor sociale. Ca răspuns la tradiționalism, atât grupurile sociale, dar și actorii non-statali utilizează noile tendințe globale pentru a dizolva filosofii clasice în câmpuri informatice. Aceasta este o reacție de substituire a tot ceea ce înseamnă ordine prin predefinire și organizare la un model creativ care permite combinarea contextuală a cadrelor internaționale. În prezent, din această cauză, forma de definire a spațiului devine o provocare care urmărește mai mult funcțiile de caracterizare social-culturale asociate rețelelor decât funcțiile ierarhice bazate pe ordine.

2. Noile caracteristici ale sistemului internațional

Adeseori, teoreticienii corelează experiențele sociale legate de transformarea SI cu îmbunătățirea modurilor de schimb¹⁷. Acest demers este susținut de faptul istoric referitor la formațiunile sociale care tind să se concentreze în jurul centrelor de schimb pentru a-și putea asigura resursele necesare securității și dezvoltării. Totuși, transformările sistemice afectează și modelele de schimb, astfel, pentru grupurile sociale anumite funcții ale „vechii lumi” devin nerentabile din punct de vedere cost-beneficii. Prin urmare, în contextul modernității, grupurile sociale caută să înlocuiască acele mecanisme care nu mai pot oferi suficientă utilitate și cunoștere¹⁸. Legat de acest subiect, în secolul al XXI-lea, tema cea mai disputată este impactul hiper-conectivității pentru funcțiile de utilitate. Această temă nu este una deductivă așa cum ar

---

¹⁴ Kenneth N. Waltz, *Evaluarea teoriilor*, în vol. *Realismul și balanța de putere*, coord.: John A. Vasquez și Colin Elman, Iași, Polirom, 2012, p. 70-79.

¹⁵ Alexander Wendt, *Constructing International Politics*, „International Security”, vol. 20, nr. 1, 1995, p. 71-81.

¹⁶ World Economic Forum, *The global risks*, Raport, 2021, p. 5.

¹⁷ Kojin Karatani, *The structures of world history*, Durham, Duke University Press, 2014, p. XVII.

¹⁸ Joseph A. Schumpeter, *Poate supraviețui capitalismul ? Distrugerea creatoare și viitorul economiei globale*, București, Publica, 2011, p. 16-17.

rezulta din relațiile dintre actori, mai degrabă este un subiect al detaliilor care se fac simțite la nivel global.

În cadrul fenomenului de globalizare, apariția 4RI a determinat reinterpretarea funcțiilor de utilitate prin definirea performanței în raport cu impredictibilitatea. Astfel, datorită proceselor de convergență, interacțiunile dintre actori au devenit un subiect principal în problematizarea provocărilor legate de modelele de schimb. Chiar dacă la ora actuală mediul internațional este descris prin complexitate, din punct de vedere istoric, acesta se rezumă la transformarea lumii prin reducerea utilității la inovare. Datorită acestui factor, actorii non-statali și societățile dezvoltă modele sintetice, bazate pe comportamente creative în vederea abordării oportunităților globale¹⁹. Scopul acestor aplicații este de a construi logici ale modelelor organizatorice, prin folosirea de scheme care combină variabilele de non-linearitate cu elementele existente.

Pentru aceste aplicații, noile caracteristici ale SI prezintă două provocări teoretice. Prima provocare este una de construcție și face referire la limitarea surselor explicative pe care paradigmele clasice le-ar putea utiliza. Cauza acestei provocări se află în asimetriile și elementele de non-linearitate care favorizează factorii de dezagregare a structurilor sociale clasice. Datorită acestui fapt ceea ce Abbott numea „linearitatea generală a realității”²⁰ poate exista doar atâta timp cât actorii internaționali generează modele stabile prin atribuțiile lor. Or, complexitatea a demonstrat că în condiții de impredictibilitate, comportamentul actorilor tinde să convertească față de condiția inițială stabilitatea în dependență.

Interpretarea oferită primei provocări recunoaște impactul variațiilor de impredictibilitate asupra construcțiilor prin faptul că sunt legate de adaptarea socială la modernitate. Referința la creșterea autonomiei urmărește să ofere un sens regândirii lumii în termeni de viteză și accesibilitate. Din punct de vedere evolutiv, descrierea primei provocări exprimă procesul de adaptare a actorilor pe baza informației accesibile și nu neapărat pe continuarea modelelor istorice. Pe de altă parte, este vorba despre înlocuirea controlului cu managementul opțiunilor și al oportunităților pe care actorii le identifică individual la nivel global. În acest sens, deoarece complexitatea este asociată procesului inerent al progresului, evoluția prin dezvoltarea rețelelor apare drept o condiție esențială. Astfel, introducerea noutății în structurile de tip rețea înseamnă utilizarea platformelor pentru adaptarea eficienței la noile provocări²¹. Din punct de vedere tehnic, acest

---

¹⁹ Robert Saunders, John S. Gero, *Artificial creativity: A synthetic approach to the study of creative behaviour*, Sydney, Computational and Cognitive Models of Creative Design V, Key Centre of Design Computing and Cognition, University of Sydney, 2001, p. 113-139.

²⁰ Andrew Abbott, *Transcending general linear reality*, „Sociological Theory”, vol. 6, nr. 2, 1988, p. 169-186.

²¹ Martin Kenney, John Zysman, *The rise of the platform economy*, „Issues in science and technology”, vol. 32, nr. 3, 2016, p. 61-69.

fapt reprezintă înlocuirea funcționalității bazată pe ierarhizare cu performanța produsă de catalogarea elementelor. Prin urmare, provocarea construcțiilor exprimă caracterul sofisticat al lumii drept proiectarea performanțelor într-un *puzzle* al incertitudinii.

A doua provocare face referire la cum anume este raportat actualul model de modernitate la istorie. În acest sens, provocarea constă în faptul că evenimentele istorice au ajuns să fie supra-estimate în raport cu prezentul, adică evidențiază mai mult cauzele decât rezultatele²². Pe baza acestei provocări, actorii statali și instituționali sunt tentați să reacționeze în timpul evenimentelor prin invocarea unor reconstrucții ale trecutului care identifică cauze similare cu cele din prezent. Totuși, în cazul în care evoluția își pierde predictibilitatea, actorii non-statali și societățile consideră cerințele pentru utilizarea „referințelor istorice” discutabile, cel puțin din perspectiva continuității. Astfel, din punct de vedere operativ se formulează o discordanță între cele două tipuri de perspective propuse de actori pentru abordarea complexității ca un fapt istoric.

Într-o lume globalizată, circumstanțele fenomenelor globale și moștenirea istorică se află într-o permanentă competiție pentru a deveni referința principală a realității internaționale. În acest sens, lucrarea lui Schwab și Nicholas²³ sau cea a lui Baldwin²⁴ sunt elocvente. Ambele lucrări evidențiază faptul că noua natură a SI este rezultatul raportării schimbărilor structurale la modernitate în urma unui demers de adaptare la tehnologizarea aspectelor sociale. Pentru construcțiile de tip rețea implicațiile acestor factori tind să anuleze reproducerea filosofilor²⁵ și a profilurilor sociale clasice²⁶. Acest lucru se datorează evenimentelor recente care au transformat episoadele de coeziune istorică în clasificări ale diversității prin urmărirea punctelor de convergență²⁷.

Deși, este corect să recunoaștem că aspectele pe care le-am subliniat sunt asociate transformărilor, totuși, ar fi o greșală să susținem că acestea mențin argumentul evoluției discrete. Prin implicațiile transformărilor fac referire la faptul că legăturile dintre moștenirea istorică, timpul prezent și procesele de schimbare au suferit o puternică redefinire. Acest fapt nu este asemănător cu argumentul

---

²² Julia Adams, *The familial state: Ruling families and merchant capitalism in early modern Europe*, New York, Cornell University Press, 2005, p. 10.

²³ A se vedea Klaus Schwab, Nicholas Davis, *Shaping the future of the fourth industrial revolution*, New York, Currency, 2018.

²⁴ Vezi Richard Baldwin, *The great convergence. Information technology and the new globalization*, Cambridge, The Belknap of Harvard University Press, 2016.

²⁵ Karl-Otto Apel, *Globalization and the need for universal ethics*, „European Journal of Social Theory”, vol. 3, nr. 2, 2000, p. 137-155.

²⁶ Raewyn Connell, *The northern theory of globalization*, „Sociological theory”, vol. 25, nr. 4, 2007, p. 368-385.

²⁷ Andrew B. Bernard, Steven N. Durlauf, *Convergence in international output*, „Journal of applied econometrics”, vol. 10, nr. 2, 1995, p. 97-108; Daniel W. Drezner, *Globalization and policy convergence*, „International studies review”, vol. 3, nr. 1, 2001, p. 53-78.

prin care Buzan și Lawson susțin că există o relație între schimbările induse de transformările globale și cele pre-existente²⁸. În schimb, ceea ce afirm este că în timpul transformărilor există posibilitatea ca tiparul istoric să fie perturbat de mărimea și complexitatea informației care se formează. Pe baza unei astfel de premise, caracterul *sofisticat* al lumii este descris prin trei niveluri. Primul nivel, care reprezintă baza, conține secvențele social-culturale generate de fenomenele globale. Al doilea nivel se referă la logica transformărilor care formulează modernitatea prin complexitatea indusă realității internaționale. Ultimul nivel este cel referitor la mecanismele de abstractizare a clusterelor care validează primele două niveluri în modelele evolutive.

Dezvoltarea noilor caracteristici ale lumii sub 4RI urmărește cinci teme principale: informatizarea, dizolvarea cunoștințelor în câmpuri foarte mari de informații, tehnologizarea structurilor sociale, modelele de coevoluție și proiectarea cadrelor istorice în modele non-liniare. La nivel structural, actorii non-statali folosesc aceste teme pentru a explica rezultatele evenimentelor determinate de fenomenele globale. Acest mod de a traduce și de a înțelege globalul este abordarea creativă dezvoltată de societăți și de către actorii non-statali pentru tratarea complexității. Orientarea spre astfel de modele în detrimentul celor clasice care folosesc asocierile istorice este datorată în primul rând minimalizării rolului istoriei în dezvoltarea complexității. În al doilea rând, actuala realitate internațională și fenomenele globale necesită abordări creative îndreptate mai mult spre procesele non-lineare decât spre cele discrete. Astfel, actorii non-statali caută să reducă complexitatea la context, iar apoi să dezvolte proiecții pe serii scurte de timp care să aibă un sens mult mai clar decât abordările generale. Acest fapt se datorează însă și limitării aplicațiilor de istorie în ceea ce privește capacitatea de raportare la perioadele de evoluție atipice. În schimb, utilizarea unui volum mare de informații, adeseori incompletă, a determinat actorii non-statali să folosească definițiile formale pentru corelarea impredictibilității evenimentelor cu non-linearitatea asociată evoluțiilor.

3. Globalizarea lumii

În 1983, în lucrarea *The McDonaldization of society*, George Ritz expunea care au fost schimbările care au survenit în organizarea socială în America anilor '80 odată cu implementarea caracteristicilor corporatiste²⁹. Într-un mod similar cu ceea ce Ritz semnaliza în lucrare, informatizarea și tehnologizarea structurilor social-economice a generat o situație similară la nivel global. Ceea ce a făcut ca

²⁸ Barry Buzan, George Lawson, *The global transformation. History, modernity and the making of international relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 2015, p. 3-4.

²⁹ George Ritz, *The McDonaldization of society*, „Journal of American Culture”, vol. 6, nr. 1, 1983, p. 100-107.

acest proces să fie diferit de cele bazate pe interacțiunile interculturale a fost dezvoltarea și aplicarea inovării sociale la scară globală. Conform definiției, conceptul de inovare socială reprezintă noile practici utilizate pentru abordarea provocărilor sociale prin servicii și produse adresate nevoilor sociale³⁰, astfel încât prin influența pozitivă generată să fie formate noi relații și colaborări sociale³¹. Utilizarea largă a acestui mecanism pentru gestionarea provocărilor a condus în timp scurt la propagarea soluțiilor inovatoare³² ca factor de structurare a relațiilor dintre actorii.

Distinct de perspectiva politică și paradigma securității, inovația prin tehnologii reprezintă, în mod simultan, atât un factor modern de dezvoltare a soluțiilor, cât și o sursă de complexitate. Astfel, dacă descoperirile geografice au reprezentat pentru evoluția lumii o reducere a necunoscutului la probleme de dominare, inovația prin tehnologii exprimă condiționarea evoluției de creativitatea actorilor³³. Pentru procesele de schimbare social-culturale, ultimul aspect conturează la nivel global trei tendințe noi. În primul rând, dinamicile internaționale reușesc să depășească spațialitatea configurațiilor politice, astfel încât utilizarea controlului în sens clasic a devenit tot mai complicată. A doua tendință subliniază faptul că dezvoltarea prin creativitate socială este independentă de doctrina politică, dar dependentă de accesul global la informație. Această situație descrie diferența dintre „schimbările sistemice” și „transformările globale”, unde transformarea reprezintă semnificația contemporană a noutății pentru evoluție. A treia tendință se referă la faptul că interrelaționarea dintre actori a devenit disociabilă de ajustările determinate de caracterul perioadelor istorice. Acest aspect este legat de supunerea producției la ceea ce societățile cred că trebuie reprodus și distribuit pentru ca realitatea să obțină un sens social.

Cât de mult aceste tendințe se fac simțite la nivel global este însă o problemă de asimetrie legată de experiențele actorilor în timpul transformărilor globale. Astfel, constrângerile de spațialitate și utilizarea controlului pentru formularea stabilității în procesele cultural-economice devin o provocare, atât pentru actori, cât și pentru instituții. Un mod de abordare a acestei situații este propus de Hollis și Smith, prin analiza capacității structurilor de a explica comportamentul social³⁴. Într-un format avansat, această abordare este îndreptată

---

³⁰ Marjeta Marolt, et al., *Social CRM adoption and its impact on performance outcomes: A literature review*, „Organizacija”, vol. 48, nr. 4, 2015, p. 260-271.

³¹ Johannes Hahn, Andor László, *Guide to social innovation*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2013, p. 7.

³² James A. Phillips, et al., *Rediscovering social innovation*, „Stanford Social Innovation Review”, vol. 6, nr. 4, 2008, p. 34-43.

³³ Benoît Godin, *Innovation: the history of a category*, Project on the intellectual history of innovation, Working paper nr. 1, 2008, p. 40-41.

³⁴ Martin Hollis, Steve Smith, *Beware of Gurus: Structure and action in international relations*, „Review of International Studies”, vol. 17, nr. 4, 1991, p. 393-410.

asupra densității clusterelor de la nivel subsistemic în comparație cu configurația SI. Această analiză a distribuției clusterilor de structuri caută să arate cum anume clasificarea devine o parte importantă a inovației. În acest sens, rezultatele obținute arată că în condiții de conectivitate ridicată, inovația susținută prin dinamicele sociale poate genera noi premise și parametri pentru procesele de evoluție.

La ora actuală, datorită accesibilității la tehnologii, digitalizarea realității internaționale a devenit un complement al capacității actorilor de a utiliza informația în mod individual. Acest factor a făcut posibil ca organizările cultural-economice să poată fi raportate la SI ignorând limitele politice. Astfel, modul în care creativitatea actorilor se dezvoltă sub 4RI a modificat în mod fundamental factorii și posibilitățile de interrelaționare. Acest fapt înseamnă că orice actor statal sau non-statal care își poate impune soluțiile la nivel global are capacitatea de a dezvolta clusteri într-un mod arbitrar de construcțiile internaționale.

Deși, fenomenele globale sunt despre globalizarea SI și a construcțiilor sociale, încă nu s-a reușit să se producă o uniformizare culturală. În schimb, conceptul de diversitate a fost extins datorită introducerii unor formule care au regândit descrierea categoriilor asociate varietății. Prin urmare, în loc ca evoluția lumii să urmărească un model logic și mai controlabil, efectele fenomenelor globale au produs tocmai contrariul. Drept urmare, procesele de digitalizare și tehnologizare au determinat ca SI să nu arate prea mult cu ceea ce filozofii și istoricii au prezis că lumea va deveni în urma globalizării³⁵. O parte a acestui eșec este datorat factorilor sociali care ar fi trebuit să genereze predictibilitate prin admiterea diversității în mod organizat. Dar în condiții de complexitate acești factori au condus la un proces neorganizat care a generat incertitudine³⁶. Din punct de vedere sistemic, impredictibilitatea din SI se datorează senzitivității clusterilor sociali la dinamicele internaționale. Explicația pentru această situație este că evoluția internațională și inovația socială se află într-o relație de reciprocitate, care în lipsa unei ordini a dezvoltat tiparuri sociale dezagregate. Astfel, vectorii de impredictibilitate dezvoltati și-au găsit cu ușurință o poziție în clusterii sociali.

Din punct de vedere socio-cultural, transformarea SI înseamnă mai mult decât aspectul de modernitate care iterează abordarea interconectivității. În timpul proceselor de digitalizare și informatizare, actorii non-statali au căutat să schimbe cadrele care încearcă în continuare să explice globalul prin referințe istorice pentru gestionarea noii realități internaționale. În parte, această decizie se datorează admiterii inovării sociale ca funcție principală în abordarea noilor

---

³⁵ Vezi Francis Fukuyama, *The end of history and the last man*, New York, Free Press, 1992; Harari Yuval Noah, *Homo Deus: scurtă istorie a viitorului*, Iași, Polirom, 2018.

³⁶ Anthony Giddens, *Runaway world. How globalization is reshaping our lives*, New York, Routledge, 2000, p. 21.

provocări distinct de ceea ce instituțiile pot oferi. Acest fapt a condus la individualizarea grupurilor prin dezvoltarea rețelelor care permit actorului o conectare mai ușoară pentru accesarea de informații și servicii. Acceptarea acestor procese este datorată oportunităților și ușurinței de a obține resursele necesare pentru îndeplinirea obiectivelor în mod individual.

Dezvoltarea diversității a determinat conectivitatea socială să crească nivelul de accesibilitate al informației și pentru elementele necesare inovării sociale. Pentru actorii non-statali, această situație a însemnat o formă de eliberare față de practicile și condițiile impuse prin instituționalizarea mediilor de activitate. În schimb, pentru societăți, individualizarea datorată globalizării reprezintă un proces care necesită regândirea construcțiilor sociale și a rolului pe care trebuie să îl îndeplinească în schimbările instituționale.

În contextul unei lumi cu multiple realități și puncte de convergență, atenția societăților este îndreptată mai mult asupra practicilor transnaționale decât asupra agendelor care urmăresc istoria. Acest aspect apare ca o consecință a de structurării ordinii sociale care oferă predictibilitatea prin raportarea evenimentelor la practicile și tradițiile instituționale. Astfel, siguranța oferită de instituționalizarea grupului a fost înlocuită cu capacitatea de dezvoltare a performanțelor în raport cu asimetriile sistemice. Pentru societăți, aceasta este o notă pozitivă care reprezintă documentarea legăturilor dezvoltate prin rețele între construcții și procesele de inovare. Toate aceste teme descriu un tip de modernizare specific tehnologizării dimensiunii sociale care apare în detrimentul evoluției istorice. Din această cauză, în contextul transformărilor globale, subiectele clasice de filosofie și tiparurile istorice se găsesc limitate în a explica singularitatea spațiului internațional și a structurilor sociale.

Experimentarea complexității de către actorii non-statali a condus la apariția unui model de descriere a evenimentelor prin combinarea contextuală a informației și cunoștințelor istorice. Din această cauză, gradul de predictibilitate asociat prospectărilor este redus semnificativ, fără a se putea oferi o viziune de profunzime asupra tendințelor de evoluție. Astfel, ceea ce reprezintă evenimentele globale este mai mult reacția actorilor la senzitivități decât rezultatul interacțiunilor integrate în construcțiile sociale. Aceste efecte ale modernității sunt esențiale pentru modul în care este dezvoltat caracterul de *sofisticat* al lumii. Pentru că dinamicile istorice din SI au fost reformulate în acord cu specificurile induse de *mega-tendințe*, întrebarea este ce anume reprezintă noile logici ale transformărilor globale? La ora actuală analiza complexității prin modelele de cauzalitate și filtrele istorice oferă doar o înțelegere parțială a tiparurilor. Pe de altă parte, recunoașterea non-liniarității introdusă de transformările globale înseamnă a admite impredictibilitatea asimetriilor informaționale.

Schimbările induse de transformările globale evidențiază conflictul dintre noile percepții asupra globalului și explicațiile pre-existente în structurile internaționale. Mai mult, 4RI a determinat ca viitorul schimbărilor sistemice să devină incert datorită extrapolării efectelor produse de fenomenele globale în noile procese de transformare. Datorită acestui fapt s-au conturat trei linii de așteptări referitor la ceea ce modernitatea ar putea reprezenta pentru evoluția globalului. Prima linie vizează ceea ce *mega-tendențele* construiesc prin procesele de convergență în mod independent de doctrina politică. A doua linie face referire la gradul de predictibilitate al relației dintre prezent și viitor, urmărind tiparurile de cauzalitate a cadrelor de non-liniaritate. Ultima linie prezintă decizia actorilor non-statali în ceea ce privește introducerea unor cadre de referință non-istorice în care experiențele individuale pot fi falsificabile în expunerea viitoarelor practici.

Aceste aspecte ale modernității sunt despre dezvoltarea lumii prin modul în care digitalizarea și comprimarea spațiului redefinesc continuitatea. Datorită acestui model de evoluție, percepția socială asupra viitorului urmărește înlocuirea modelelor istorice cu combinatorica clusterilor informaționali. Tehnologizarea dimensiunii social-culturale nu înseamnă că istoria și tradițiile sunt lăsate deoparte. Mai degrabă, este vorba de globalizarea experiențelor individuale care determină ca istoria și complexitatea evenimentelor să fie rescrise prin funcții de non-liniaritate. Astfel, liniaritatea și predictibilitatea spațiului organizat tinde să formuleze procese asimetrice în dezvoltarea SI³⁷.

Dacă comparăm tranziția lumii de la anarhie la haos cu orice altă etapă istorică de tranziție, acestea aproape că nu vor avea nimic în comun. Transformările globale bazate pe digitalizarea activităților, mărimea câmpurilor informatice și inovarea prin tehnologizare sunt factorii de noutate care exprimă noua modernitate. Dintre toate consecințele produse de acești factori, cele mai vizibile sunt vitezele, profunzimea schimbărilor și forța de transformare pe care o exercită fenomenele globale. Pentru actorii statali și cei instituționali, aceste consecințe apar ca o deviere de la regulile tradiționale de evoluție și nu ca un aspect de modernitate, așa cum sunt înțelese de actorii non-statali. Astfel, trecerea de la *complex* la *sofisticat* înseamnă atât un nou mediu de oportunități, cât și dezvoltarea unor idiosincrazii sistemice datorate asimetriilor și non-liniarității.

4. Concluzii

În 1973, când Keohane și Nye au publicat cartea *Putere și Interdependențe*, conceptul de *interdependențe complexe* era o realitate a relațiilor dintre actori și mediile internaționale. Provocarea apărea însă din necesitatea de teoretizare a

---

³⁷ Dorothy E. Leidner, *Globalization, culture, and information: Towards global knowledge transparency*, „The Journal of Strategic Information Systems”, vol. 19, nr. 2, 2010, p. 69-77.

conceptului, astfel încât să ofere o logică și un sens complexității în raport cu realitatea internațională³⁸. În mod similar, la ora actuală, provocarea teoretică este de a descrie ceea ce fenomenele globale au dezvoltat la nivel global. Pentru soluționarea provocării, în TRI, filosofia și logica sunt esențiale în vederea corelației dintre experiențele actorilor și explicarea realității din SI. Astfel, construcția de imagini este instrumentul principal pentru autentificarea experiențelor social-politice în raport cu istoria. Totuși, trebuie remarcat că, în ciuda stării de anarhie sau impredictibilitate, spațiul internațional oferă credibilitate filosofiilor și logicilor.

Deși nu este o parte inerentă a evoluției, caracterul *sofisticat* al lumii pare să fie o consecință inevitabilă a tehnologizării. Acest caracter nou poate fi descris din perspectiva transformărilor în mai multe feluri. La un nivel de bază caracterul sofisticat al lumii poate fi înțeles ca suma tuturor efectelor produse de tehnologii asupra dimensiunii sociale. În mod particular, acest nivel reprezintă impactul interconectivității prin serviciile accesibile. Astfel, deși rolul birocrăției în organizații este de a eficientiza munca, optimizarea soluțiilor prin serviciile tehnologice apare ca o alternativă progresistă pentru eficientizarea rutinei. Cu toate acestea, o importanță semnificativă este alocată multitudinii de posibilități dezvoltate în mod necontrolat de indivizi în detrimentul organizațiilor sociale.

Așa cum am arătat în articol, globalizarea lumii înseamnă în detrimentul interconectivității ridicate un proces de individualizare datorat accesibilității la informație și resurse. Evoluția internațională pe baza transformărilor globale tinde de asemenea să reformuleze dimensiunea spațială a lumii, atât prin profunzimea construcțiilor sociale, cât și a nivelului de ocupare. Astfel, putem afirma că evoluția lumii prin transformările globale a conturat modele organizatorice adaptate la complexitatea spațiului față de cele referitoare la structuri. Așa cum am discutat în articol, pentru aceste modele un element important este inovația socială care are drept rol optimizarea soluțiilor și nu neapărat gestionarea provocărilor. Datorită acestui aspect, soluțiile care sunt oferite la nivel global sunt bazate pe câmpurile informatice și pe impredictibilitatea existentă. Această situație de a alege logica în detrimentul rațiunii bazate pe filosofii și descrierile clasice influențează în mod fundamental tendința societăților de a dizolva filosofii în câmpurile de informații pentru a obține mai mult control. Din acest punct de vedere, raportarea caracterului sofisticat al lumii la volumul de informație utilizabilă aduce în prim plan importanța elementelor de nonliniaritate și impredictibilitate pentru caracteristica de profunzime a noii lumi. Astfel, actorii recunosc prin profunzimea mediilor de referință o incapacitate adeseori tradusă prin incertitudine.

---

³⁸ Rana Waheeda, *Theory of complex interdependence: A comparative analysis of realist and neoliberal thoughts*, „International Journal of Business and Social Science”, vol. 6, nr. 2, 2015, p. 290-297.

În acest context, fenomenele și transformările globale sunt asociate cu factorii de instabilitate care prin efectele produse au generat un dezechilibru sistemic. În realitate însă, acest dezechilibru se datorează lipsei de ordine internațională și a unei filosofii care să poată explica lumea ca un spațiu global. Astfel putem afirma că incertitudinea nu este datorată evoluției, ci mai degrabă incapacității actorilor de a gestiona nouitatea. Asimilarea fără un model de gestionare reprezintă un factor real de perturbare.

Dezvoltarea caracterului *sofisticat* al prezentului în urma transformărilor globale se face simțită în toate dimensiunile de organizare și de activitate. Acest fapt a condus la o situație globală cu două fațete, prima este cea a unei perioade de evoluție spectaculoasă datorită tehnologizării dimensiunii sociale și introducerii inovației sociale ca element de organizare. A doua este cea a impredictibilității datorate lipsei de control și ordine din procesul de reorganizare. Acest fapt este asociat tranziției de la internațional la global datorită individualizării în pofida nivelului ridicat de interrelaționare. Caracterul *sofisticat* pe care transformările globale îl dezvoltă este un paradox care evidențiază dezacordurile dintre viitor și filosofii clasice. În fapt, dezvoltarea globalului și sofisticarea lumii nu se rezumă la control, mai degrabă face referire la lipsa unei doctrine și a unei filosofii care să poată explica corect actuala formă de modernitate. Această sincopă face ca societățile și actorii internaționali să urmărească reorganizarea lumii prin modele care validează informația în detrimentul predictibilității.

Sintaxa „o lume sofisticată” este în egală măsură atât despre redefinirea spațiului internațional prin profunzimea construcțiilor sociale, cât și despre criza filosofică cu care lumea se confruntă. Această situație cu două fețe nu ar trebui înțeleasă însă ca o problemă care necesită reîntoarcerea la rațiunile istorice. O astfel de reîntoarcere la realism sau neoliberalism nu doar că este imposibilă, dar este și de nedorit. În schimb, este necesară introducerea unui model explicativ bazat pe tiparurile istorice care să permită explicarea impredictibilității și a proceselor de reorganizare.